Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 599/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Euroopan muuttoliikeagendasta ja EU:n kumppanuuskehyksen täytäntöönpanosta kolmansien maiden kanssa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Eva Biauden /r ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 599/2016 vp:

> *Kuinka monta ihmistä Suomi aikoo palauttaa kuhunkin maahan: Nigeriaan, Etiopiaan ja Afganistaniin, kuinka monta henkilöä on palautettu viime vuonna ja kuinka monta aiotaan palauttaa ensi vuonna,*
>
> *kuinka moni palautettavista on lapsi, joko yksin tai perheensä kanssa tullut,*
>
> *kuinka Suomi aikoo varmistaa, että lapsen etu otetaan huomioon,*
>
> *kuinka Suomi aikoo työskennellä lähtömaan kanssa taatakseen palautettujen turvapaikanhakijoiden, etenkin lasten, turvallisuuden,*
>
> *miten lähtöä edeltävät toimenpiteet rahoitetaan näiden henkilöiden kohdalla, miten Suomi tulee rahoittamaan palautusta sekä uudelleenkotouttamisen toimenpiteitä ja kuinka suurella summalla Suomi tarkalleen ottaen osallistuu uusiin kumppanuuskehyksiin,*
>
> *aikooko Suomi palauttaa kolmansien maiden turvapaikanhakijoita, jotka ovat kulkeneet Nigerin, Nigerian, Malin, Senegalin tai Etiopian kautta johonkin näistä maista, sen perusteella, että niiden voitaisiin katsoa olevan "turvallisia maita" ja*
>
> *missä roolissa eduskunta toimii näiden suunnitelmien hyväksymisessä tai tarkastamisessa?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomeen on viime ja kuluvan vuoden aikana saapunut Nigeriasta 305, Etiopiasta 118 ja Afganistanista 5 901 turvapaikanhakijaa. Tarkkoja lukumääriä kyseisiin maihin palautettavista turvapaikanhakijoista ei voi kuitenkaan ennalta esittää, koska ei ole tiedossa, kuinka moni heistä saa turvapaikan tai oleskeluluvan Suomesta. Myöskään hakemuksensa peruuttaneiden määrää ei voida ennustaa. Kielteisten päätöksen saaneilla turvapaikanhakijoilla on puolestaan mahdollisuus turvautua vapaaehtoiseen paluuseen, jossa valtio tukee heidän matkaansa kotimaahansa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 599/2016 vp

Turvapaikanhakijoiden palauttaminen poliisin toimesta on vasta viimeisin keino ilman oleskeluoikeutta maassa oleskelevan poistamiseksi omaan kotimaahansa. Viime ja kuluvana vuonna poliisi palautti 13 turvapaikanhakijaa Nigeriaan, kaksi Etiopiaan ja 22 Afganistaniin. Viimeiseksi mainittuun maahan palautettujen joukossa oli yksi perhe, johon kuului molemmat vanhemmat ja neljä lasta. Lapsia ilman vanhempiaan ei ole palautettu mihinkään näistä maista.

Palautettujen turvapaikanhakijoiden seuraamiseen ja heidän turvallisuuden varmistamiseen kotimaassaan suomalaisella viranomaisella ei ole säädettyä velvollisuutta, eikä oikeutta. Toisen valtion kansalaisen seuraaminen ulkomailla rikkoisi yksilön oikeusturvaa. Maahanmuuttovirasto pyrkii varmistamaan palautettavien henkilöiden turvallisuuden seuraamalla aktiivisesti turvapaikanhakijoiden lähtömaiden tilannetta. Turvapaikanhakijan mahdollisuutta joutua kotimaassaan ulkomaalaislain 87§ mukaisen vainon kohteeksi arvioidaan myös Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelussa, jossa hakija voi esittää mahdolliset asiakirjat ja muut todisteet kertomuksena tueksi. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet hakijat palautetaan kotimaahansa tai muuhun turvalliseksi arvioituun maahan, joka on valmis heidät ottamaan vastaan. Poliisi voi käyttää täytäntöönpanossa transit-valtioita, mutta poliisi on sidottu Maahanmuuttoviraston päätöksessä mainittuun palautuskohteeseen.

Palautettavien henkilöiden turvallisuutta pyritään myös edistämään sopimalla tuesta elinolosuhteiden parantamiseksi palautussopimuksissa muiden maiden kanssa. Elinolosuhteiden parantamisesta osana maan jälleenrakennusta on sovittu esimerkiksi Suomen ja Afganistanin välisessä palautussopimuksessa. Kysymys ei kuitenkaan ole kehitysyhteistyön lisäämisestä, vaan avun paremmasta kohdentamisesta siihen, ettei ihmisten ei tarvitse lähteä pois omasta maastaan. Neuvotteluja palautussopimusten laatimisesta käydään myös Somalian ja Irakin kanssa.

Suomen viranomaisia sitovat Suomen lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset, kuten Suomen ratifioima YK:n lasten oikeuksien sopimus. Maahanmuuttovirasto on edistänyt turvapaikanhakijalasten oikeuksien toteutumista laatimalla kansallisten ja kansainvälisten säädösten pohjalta oman ohjeistuksena lapsia koskevien asioiden käsittelystä virastossa. Ohjeiden mukaan lapsia koskevassa päätösharkinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun. Lasta ei mm. tulisi vasten tahtoaan erottaa vanhemmistaan, paitsi, jos se on lapsen edun takia välttämätöntä. Lisäksi yhdessä oleminen vanhemman kanssa katsotaan yleensä hyvin pienen lapsen edun mukaiseksi.

Lasten oikeuksien toteutumiseen on kiinnitetty huomiota myös poliisin ohjeistuksessa käännyttämis- ja karkottamispäätöksen toimeenpanosta. Ohjeiden mukaan maasta poistaminen tulee toteuttaa perheen yhtenäisyyttä ja lapsen etua kunnioittaen. Lisäksi täytäntöönpanoa mahdollisesti lykkäävät tai estävät seikat tulee ottaa huomioon.

Palautettujen henkilöiden oikeuksien toteutumista edistetään myös valvomalla poliisin toimeenpanemia turvapaikanhakijoiden palautuksia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on vuodesta 2014 alkaen valvonut maasta poistamisen täytäntöönpanoa ulkomaalaislain 152 b § ja EU:n palautusdirektiivin nojalla. Yhdenvertaisuusvaltuutetun edustaja on mm. osallistunut poliisin palautuslennoille ja vierailuilla säilöönottoyksiköissä valvomassa palautettavien henkilöiden lähtövaihetta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 599/2016 vp

Maastapoistamisen valvonnan tavoitteena on tukea ihmisoikeuksia toteutumista palautusprosessissa. Valvonnalla halutaan myös lisätä järjestelmän läpinäkyvyyttä, vahvistaa niin palautettavien kuin saattajien oikeusturvaa ja ehkäistä liiallista voimankäyttöä ja muuta kiellettyä kohtelua.

Suomi on mukana muiden maiden kanssa sovittujen palautussopimusten rahoittamisessa. Suomen ja Afganistanin välisessä palautussopimuksessa Suomi vastaa palauttamisen kustannuksista. Sopimuksen mukaan Afganistaniin vapaaehtoisesti palaaville turvapaikanhakijoille voidaan maksaa paluuavustusta, jonka suuruus määräytyy sisäministeriön asetuksen 854/2015 mukaan. Avustus on käteisenä enintään 1000€ aikuiselle tai 600€ lapselle. Luontoisetuna avustuksen arvo on 1500€ aikuiselle ja 750€ lapselle. Vapaaehtoinen palaaja voi myös saada apua kansainväliseltä tai kansalliselta tukijärjestöltä. Maahanmuuttovirastolla ei ole sopimuksen toteuttamiseen varattu erillistä määrärahaa, vaan avustukset maksetaan samoista varoista kuin muutkin uudelleen kotoutumisen tuet. Puolestaan maasta poistettava ulkomaalainen on pääsääntöisesti velvollinen hankkimaan matkalipun ja poistumaan maasta omalla kustannuksellaan. Ulkomaalaisen ollessa varaton tapahtuu maasta poistaminen Suomen valtion kustannuksella, jollei hänet maahan tuonut liikenteenharjoittaja ole vastuussa takaisinkuljetuksesta.

Euroopan komission tiedonanto kumppanuuskehyksistä sisältää joukon toimia rahoituksen lisäämiseksi. Suomen kannan muodostamiseksi tarvitaan kuitenkin komissiolta vielä tarkempia tietoja suunnitellun investointirahaston jäsenmaakohtaisista maksuosuuksista samoin kuin EU:n talousarvion rahoituksesta. Suomi suhtautuu myönteisesti nykyisten EU:n rahoitusinstrumenttien toiminnan tehostamiseen ja on valmis tutkimaan mahdollisuuksia varojen uudelleenkohdentamisesta EU-rahoituskehyksessä, johon pohjautuvat unionin vuosittaiset talousarviot. Suomi ei kuitenkaan kannata, että EU-rahoituskehystä kasvatetaan muuttoliikekriisin seurauksena.

Kansainvälisten kumppanuussopimusten valmistelussa on otettu huomioon perustuslain 97§, jossa on säädetty eduskunnan oikeudesta saada tietoja kansainvälisissä asioissa joko erityisellä selvityksellä tai käsittelemällä asia suuressa valiokunnassa. Kysymys ei kuitenkaan ole ollut oikeudellisesti sitovista sopimuksista, jotka kuuluisivat perustuslain 95§ tai 96§ mukaisesti eduskunnan toimivaltaan. Kyseessä ovat olleet yhteistyöjärjestelyt, joiden jatkamisesta päätetään Eurooppa-neuvostossa kokouksessa joulukuussa. Mikäli esiin tulee asioita, jotka kuuluvat eduskunnan toimivaltaan menetellään voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ne ulkomaalaisia ja Suomen kansalaisuutta koskevat asiat, jotka lailla tai valtioneuvoston asetuksella on säädetty sen tehtäviksi. Maahanmuuttovirasto arvioi ulkomaalaislain 98§ mukaisesti kunkin hakijan osalta yksilöllisesti oleskeluluvan myöntämisen edellytykset ottaen huomioon hakijan esittämät selvitykset olosuhteistaan asianomaisessa valtiossa sekä eri lähteistä hankitun ajantasaisen tiedon valtion oloista. Eduskunnalla on lainsäädäntö- ja budjettivaltansa nojalla mahdollisuus vaikuttaa ulkomaalaisasioita koskeviin lakeihin sekä maahanmuuttohallinnolle valtion talousarviossa myönnettäviin määrärahoihin.

Helsingissä 14.12.2016

Sisäministeri Paula Risikko